

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

עקב תשע"ה

פרשת שבוע

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

מְהַרְסֵיךְ וּמְחַרְבֵיךְ מִמֶּנָּה יֵצְאוּ

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בהפטרת פרשת עקב נקרא בע"ה את הפסוק "מְהַרְוּ בְּנֵיךְ מְהַרְסֵיךְ וּמְחַרְבֵיךְ מִמֶּנָּה יֵצְאוּ" (ישעיהו מ"ט, יז). רבותינו התלבטו מאוד בהסבר הפסוק, משמעותו לשעה ולדורות ובהסבר הקשר שבין הרישא לסיפא שלו. כמנהגנו נביא מבחר מדבריהם ואחר כך נציע לפני הקוראים פירוש נוסף וגם נרמזו לענייני דיומא.

רש"י מסביר את הרישא של הפסוק בדרך חיובית "מהרו בניך – לשוב", כלומר זוהי נבואת נחמה שמשמעותה כי הגלות תהיה קצרה ועם ישראל ימהר לשוב לארצו. לפי זה צריך להסביר את הסיפא כפי שהסביר אבן עזרא "הנה באו בניך, ויצאו ממך כל מהרסיך". כלומר אלה שהרסו את ארץ ישראל הבלים ושותפיהם (ואולי גם אלה שהאשורים הביאו לארץ, עיינו כדוגמא מלכים ב' י"ז כד ואילך). כך הסביר גם תלמידו וחברו של רש"י ר"י קרא. לעומתם ר"י מטראני הסביר "מהרו בניך- כמו נמהרי לב, נמהרו לחטא (עיינו בראייתו שם והיא קשה). לדבריו גם הרישא של הפסוק עוסקת בחוטאים, כמו הסיפא. הרה"ק ובעקבותיו האברבנאל הסבירו את כל הפסוק כנבואת נחמה בכיוון אחר לגמרי. נצטט את האברבנאל "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו, שיכלו הפושעים מישראל קודם הגאולה ולא יהיה עוד בהם רשע ופושע", לפי זה ניתן להסביר "מהרו בניך- לחזור בתשובה וממילא לא יהיו בעם ישראל פושעים בזמן הגאולה וסיבת החורבן תבטל.

מעיון בכל ההפטרה, נראה שיש להציע הסבר נוסף. נצטט כמה מן הפסוקים:

"וּתְאִמְרוּ צִיּוֹן עֲזָבֵנִי יְקִנֵּךְ וְאֲדֹנָי שְׁכַנְתִּי: הֲתִשְׁפַּח אִשָּׁה עוֹלָה מִרַחֵם בֶּן בְּטָנָה גַם אֵלֶּה תִשְׁפַּחְנָה וְאֲנִי לֹא אֲשַׁחֲךָ: ... מְהַרְוּ בְּנֵיךְ מְהַרְסֵיךְ וּמְחַרְבֵיךְ מִמֶּנָּה יֵצְאוּ: שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וְרָאִי כָלֵם נִקְבְּצוּ בְּאוֹר לֶךְ חַי אֲנִי נְאֻם יְקִנֵּךְ כִּי כָלֵם כְּעַדִּי תִלְבְּשִׁי וְתִקְשְׁרִים כְּפֹלֶה: כִּי חָרַבְתִּיךְ וְשָׁמַמְתִּיךָ וְאָרְצְךָ הִרְסִיתִיךָ כִּי עָתָה תִצְרִי מִיּוֹשֵׁב וְרַחֲקוּ מִכָּל־עֵינֶיךָ: עוֹד יֵאמְרוּ בְּאָזְנֶיךָ בְּנֵי שְׁפִלְיֶיךָ צֶר לִי הַמָּקוֹם גֹּשָׁה לִי וְאֲשָׁבָה: ... כִּי אֶמַר אֲדֹנָי יְקִנֵּךְ הִנֵּה אֲשָׂא אֶל גּוֹיִם יָדִי וְאֶל עַמִּים אָרִים נָסִי וְהִכִּיאוּ בְנֵיךָ בְּחֶזֶן וּבְגִנְתֶיךָ עַל כַּתֵּף תִּשְׁאַנְהָ: ... כִּי נַחֵם יְקִנֵּךְ צִיּוֹן נַחֵם כָּל חֲרֻבְתֶּיהָ וְיִשָּׂם מִדְּבָרָהּ כְּעַדֵּן וְעִרְבָתָהּ כִּגְזֵן יְקִנֵּךְ שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה".

בפשטות פסוקים אלה עוסקים בנס קיבוץ הגלויות ובנין הארץ שהובטח לעם ישראל בידי ישעיהו הנביא והוא הולך ומתקיים לנו עיינו בחסדי השם בימנו, בדורות האחרונים. בניה של ארץ ישראל חוזרים לארצם בונים אותה ומפריחים את שממותיה.

בפרשת התוכחה מצינו גם נחמה "וַיִּשְׁמַחְתִּי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמַמְתִּי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמַמְתִּי עֲלֶיהָ אֲבִיכֶם הֵי־שָׁבִים בָּהּ" (ויקרא כ"ו, לב). הארץ שחרבה מבניה הייתה שממה ואיש כמעט לא התיישב בה, כל עוד עם ישראל לא התחיל לחזור לארצו.

לכן נסביר: לכשיגיע זמן הגאולה "מְהַרְוּ בְּנֵיךְ", עם ישראל נקרא למהר ולחזור לארצו. הנביא מסביר כי זה יהיה אפשרי מכיוון שהאויבים שכבשו את הארץ והגלו את עם ישראל נשאר עם ישראל נשאר שם "מְהַרְסֵיךְ וּמְחַרְבֵיךְ מִמֶּנָּה יֵצְאוּ". כמו שהבטיחה התורה ופירשו במדרש "והשימותי אני את הארץ זו מדה טובה שלא יהו ישראל אומרים הואיל וגלינו מארצנו עכשו האויבים באים ומוצאים עליה נחת רוח שנאמר ושממו עליה אויביכם היושבים בה אף האויבים הבאים אחרי כן לא ימצאו עליה נחת רוח" (ספרא בחוקותי פרשה ב פרק ו).

נסיים את דבריינו בתפילה שלא נהיה בבחינת "מְהַרְסֵיךְ וּמְחַרְבֵיךְ מִמֶּנָּה יֵצְאוּ" על דרך הדרש, שלא יתברר חס וחלילה שמתוך תוכנו יוצאים כאלה שהורסים ומחריבים חלקות טובות של מרכזים רוחניים והתיישבותיים. נזקים מהסוג הזה הרבה יותר קשה לתקן.

<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלב"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>	<p>לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל</p>	<p>לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלב"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
---	--	---	---	--

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היי"ד

חמדת הדף היומי

האם שמיטה צריכה קידוש בית דין

הרב עקיבא כהנא

הגמרא (נדרימ עח) אומרת שהיה מקום לומר שכמו שבית הדין מקדשים את ראש חודש על מנת שהמועדות יחולו בתאריך שבו הם צריכים לחול, כך יקדשו כל יום ראשון על מנת להחיל את השבת ביום השביעי לו. אך הברייתא כתבה שמועדים צריכים קידוש בית דין ולא שבת.

מהיכן למדו את הלימוד?

1. רא"ש (ד"ה אין צריכה) ורשב"ם (בבא בתרא קכא, א ד"ה שבת בראשית) ביארו שהלימוד הוא ממה שכתוב: 'אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם', ולא כתוב 'אלה אשר תקראו אותם מקראי קודשי' (שהרי כל העניין בפרשה עסק במועדות), ומהייתור נמעט שאין צורך לקדש את השבתות. הרי"ן ביאר (ד"ה שבת בראשית) שבגלל סמיכות שבת למועדים המיעוט שכתוב 'אלה' במועדים בא למעט רק את שבת.
2. רש"י הבין שיש מיעוט מהמילה 'אלה' - דווקא המועדות הללו, ולא מועדים אחרים כמו שבת.
3. ריטב"א (שבת כ ע"א ד"ה והא דדרשינן) כותב שהדרשה היא ממה שכתוב בשבת: 'בכל מושבותיכם', ולכן אין לומר ששבת לא תחול במקום מסוים, או בזמן מסוים בגלל שבית הדין לא יוכל לקדש.

רבי זרחיה הלוי (בעל המאור, הובאו דבריו בספר התרומות שער מה) טען ששמיטה בזמן הזה אינה דאורייתא ואף לא מדרבנן, אלא שניתן לנהוג בה ממידת חסידות. אחת מהסיבות לדבר היא מכיוון שעל מנת שתחול השמיטה צריך ששנות השמיטה יקדשו על ידי בית דין, ואין לנו בזמן הזה בית דין הראוי לעבר חודשים ושנים, לכן לא ניתן לספור את שנות השמיטה כלל.

טעמו הוא שמלימוד הגמרא שלעיל ניתן לראות שכל ספירה הנמצאת בתורה צריכה להיות על פי בית דין, ולכן היינו חושבים שגם שבת צריכה ספירה, אלא שמיעטו את שבת ממה שכתוב 'אלה', ופסוק זה ממעט רק את שבת ולא את השביעית.

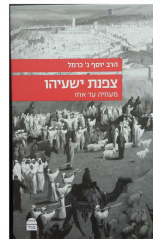
על דבריו אלו יש לערער מכמה בחינות: א. גם אם צריך לקדש חודשים או שמיטה, לא נאמר בפסוק שאם לא ספרו המועד לא חל, אלא שבית הדין צריכים לקדש, וזהו חידוש של הרמב"ם (ספר המצוות קנג) לגבי חודשים שאם לא קידשו המועד לא חל, אך לא ברור שהרמב"ם יאמר את אותו חידוש לעניין שמיטה. ב. נראה שהסיבה שצריך למעט שבת היא רק בגלל ששבת כתובה בפרשת המועדות בפרשת אמור, אבל שביעית כלל לא כתובה שם, ולכן לא צריך כלל פסוק למעט אותה, והיא לא תצטרך ספירה אלא אם כן כתבו בתורה שהיא צריכה.

יש שמסכימים עם דברי רז"ה מטעם אחר (שהוא עצמו כתב) שאמנם השמיטה לא צריכה ספירת בית דין, אך כיון שהשמיטה תלויה ביובל, ויובל כן צריך ספירת בית דין לכולי עלמא, וכפי שנאמר בפרשת בהר מפורש, לכן בזמן שאין ספירת יובל אין חיוב יובל וממילא אין חיוב שמיטה. לפי זה בזמן בית שני, שהשמיטה היתה מדרבנן ספרו את היובלות על מנת שיוכלו לקיים את השמיטה, וכפי שכתבו בגמרא בערכין (לב ע"ב) 'מנו יובלות לקדש שמיטין'. וכמו כן בימינו יש מחלוקת לגבי הספירה האמיתית של השמיטה, וכפי שמבואר כבר ברמב"ם (הלכות שמיטה פרק י).

סיכום: הגמרא למדה שבית הדין אינם צריכים לקדש את השבת, אלא את המועדות, וכמה הסברים נאמרו באופן הלימוד. היו מהראשונים שלמדו מדין זה ששמיטה אינה נוהגת בזמן שאין בית דין, כיון שלא ניתן לקדש את השנה בזמן שאין בית דין המתאים לקדש שנים.

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטוריה בתולדות עמנו: עזיהו, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בבואו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרי, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

Quito, Ecuador

קיטו, אקוודור

מנחם אב, תשנ"ב

שחיטת שוחט לא-מוסמך שצבר ניסיון בשחיטה לשאינם יהודים

שאלה

בהיותי בעיר בואנוס-אירס, "שימשתי" אצל שוחט מוסמך וזקן שהרבה שנים עסק במלאכתו בעיר. הוא מוכר כמומחה לשחיטה. למדתי אצלו חודש לצורך שחיטת "עופות" ולא בקר, בעיקר ההלכות הנצרכות כמו בדיקת הסכין מפגימות. כמו כן שחטתי כמה עופות לפניו ע"פ ההלכה. מפאת קוצר הזמן, לא הספקתי לשחוט כמות רצויה ע"מ לקבל מספיק ניסיון, לכן אני ממשיך לשחוט כאן בעיר קיטו, במשחטה של גויים, ויש לי אפשרות של שחיטה בכמויות, כל יום, ובינתיים כל מה שאני שוחט הולך לגויים בשוק. האם אחרי תקופה רצויה כשאני ארגיש בטחון באופן השחיטה תהיה אפשרות לאכל מאותה שחיטה אפילו בלי הסמכה של שוחט מוסמך? חשוב לזכור שבמקומנו אין שוחט אחר, והקהילה מעוניינת בשוחט מקומי, ושלא יצטרכו להזמין מדי פעם שוחט מבחוץ, דבר שיש לו השפעה גם על מחיר הבשר הכשר וגם על זמינותו.

תשובה

השוחט לא ישחט עד ששחט ג' פעמים בפני חכם ומומחה, ולכן נוהגין שאין אדם שוחט אלא אם כן נטל "קבלה"¹ לפני חכם, וקצת מן המקומות נוהגין להחמיר עוד שהמקבל נוטל כתב מן החכם, לראיה שאכן ניתנה לו "קבלה". וכיום נהגו בכל המקומות ליחן כתב-ראיה לשוחט הנסמך, ואם אין לו כתב-ראיה - אין אוכלין משחיטתו.² ועל כן נראה שלאחר שתרגיש ביטחון בשחיטת העופות, עליך לקבל "קבלה" בכתב מן השוחט שלמדת אצלו, או מכל שוחט מוסמך, ואם השוחט איננו חכם המורה הוראות - צריך "קבלה" גם מחכם.³ ולבד מן הניסיון בשחיטת העופות אתה צריך גם לרכוש ניסיון באופן בדיקת הסכינים והעמדתם, "הלא תראה כי יבדוק אדם פעמיים שלוש ולא ירגיש בפגימה דקה, ואח"כ ימצאנה, כי הכין ליבו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כוונת הלב",⁴ ובפרט מכיוון שבקהילתך תהא לבדך בלא אפשרות להראות הסכין לחכם העיר.⁵

1 רמ"א יו"ד סי' א סעיף א.
2 "כף החיים" יו"ד סי' א, אות נא.
3 ט"ז יו"ד סי' א ס"ק ד.
4 שו"ע יו"ד סי' יח, סוף סעיף יז.
5 עיין שו"ע יו"ד סי' יח, תחילת סעיף יז.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

מהו 'אגיסטון'?

האם מותר ליהודי לעבוד בקרקע השייכת לגוי?

מהי משמעות קניין הגוי בארץ ישראל?

האם יש קדושת שביעית בפירות הגוי?

מה כולל איסור אמירה לגוי בשמיטה?

מהן הגבלות על קניית יבול חו"ל?

שנת השבע

972-2-5371485 | shmita@eretzhemdah.org

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכי דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שולחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".